

Kazimierz Ożóg

Uniwersytet Rzeszowski

RECENZJA KSIĄŻKI AGATY MAŁYSKI
STRATEGIE KOMUNIKACYJNE
WE WSPÓŁCZESNYM DYSKURSIE POLITYCZNYM,
WYDAWNICTWO UMCS, LUBLIN 2012

Obszerna monografia Agaty Małyski *Strategie komunikacyjne we współczesnym dyskursie politycznym*, wydana w 2012 r. przez Wydawnictwo UMCS, dotyczy języka polskiej polityki po roku 1989. Autorkę szczególnie interesuje organizacja tekstów politycznych w przekazach medialnych. Lubelska badaczka wychodzi ze słusznego założenia, że wybór odpowiedniej strategii komunikacyjnej jest w najwyższym stopniu działaniem perswazyjnym, mającym przekonać rozmówcę (odbiorców tekstu) do danego polityka czy proponowanego przez niego rozwiązania. Strategie komunikacyjne zajmują więc ważne miejsce w samym przekonywaniu, zatem są ciekawym polem do obserwacji. I rzeczywiście, książka wnosi wiele nowych spostrzeżeń najpierw o języku polskiej polityki lat ostatnich, i kolejno o budowie formalnej, złożonościach semantycznych i uwikłaniach pragmatycznych tekstów dyskursu politycznego z lat 2004–2005, i – szerzej – z całego okresu Polski niepodległej po roku 1989. Autorka wybrała zatem bardzo celnie problematykę badawczą i dobrze wypełniła stawiane przed sobą zadanie. Otóż celem jej badań była „analiza dyskursu politycznego na podstawie dwóch – odmiennych pod względem konwencji gatunkowych – programów poruszających kwestie polityczne i społeczno-gospodarcze”. Tu należało poczynić zastrzeżenie, że jest to analiza tylko części dyskursu politycznego, gdyż jego całość jest ogromna.

Najpierw muszę podkreślić, że wielkim walorem tej pracy jest precyzyjna metodologia. Autorka bada zebrane teksty, stosując poprawnie zasady krytycznej analizy dyskursu (KAD). Wykorzystała także klasyczne metody strukturalne, tekstologiczne i retoryczne. To połączenie metod nowszych i dawniejszych pozwoliło Autorce dobrze scharakteryzować dwa typy strategii komunikacyjnych: tekstowych i sytuacyjnych. Lubelska

badaczka wykazuje szczególną dbałość o precyzję terminologiczną i tworzenie logicznych definicji wszystkich ważnych terminów. Definicje te tworzy śmiało, nie tylko na podstawie bogatej literatury przedmiotu, ale i na podstawie własnych dociekań. Bardzo dobra jest podstawowa dla wszystkich rozważań definicja strategii komunikacyjnej – jest to „całokształt świadomych procesów decyzyjnych zmierzających do wyboru optymalnego sposobu działania językowego lub/i pozajęzykowego, umożliwiającego osiągnięcie pożądanego celu komunikacyjnego, a także kontroli efektu perlokucyjnego” (s. 15). Badaczka zanalizowała dość obszerny materiał pochodzący z dwóch audycji medialnych – telewizyjnego programu *Forum* i radiowej audycji *Siódmy dzień tygodnia*. W sumie rozpisała aż 23 programy, co dało jej świetny i wystarczający materiał badawczy. Wszystkie wnioski wyciąga na podstawie analizy tego materiału.

Merytorycznie rozprawa jest bardzo bogata. Najpierw mamy krytyczny przegląd badań nad strategiami komunikacyjnymi. Autorka jest bardzo skrupulatna w referowaniu obfitej literatury odnoszącej się do dyskursu w ogóle i do dyskursu politycznego w szczególności (rozdziały I i II). Rozdział III analizuje *strategie tekstowe*. Jest to znakomita analiza takich kategorii tekstowych, jak tematyczna organizacja dyskursu, strategie semantyczne, strategie progresywne, strategie retardacyjne, strategie strukturalne. Autorka bardzo dobrze rozpoznaje i opisuje – w ramach analizowanych strategii – różne zabiegi nadawcy tekstu, starającego się o powodzenie podejmowanych aktów mowy. Mamy zatem tu nośne partie o organizacji medialnego tekstu politycznego, o różnych zależnościach związanych z tematem wypowiedzi, o walce na słowa i współpracy w dialogu. Bardzo dobrze opisano zabiegi nadawcy, aby tekst był spójny. Dobrze opracowano strategie interakcyjne, ich zanurzenie w konkretny akt mowy związany z przekazem wiedzy o świecie, z wartościowaniem, budowaniem relacji między osobami uczestniczącymi w dyskusji politycznej, czyli między *ja (polityk)* – *ty (polityk)*, między *ja (dziennikarz)* a *ty (polityk)*. Bardzo cenne są rozważania z rozdziału IV o strategiach kooperacyjnych i strategiach konfrontatywnych. Chwalę także rozdział ostatni traktujący o wymiarach stylistycznym i retorycznym strategii interakcyjnych. Autorka porusza się swobodnie w skomplikowanych zagadnieniach dotyczących etyki politycznego mówienia, zasad grzeczności stosowanych przez polityków w kontaktach medialnych, wreszcie ciekawie pisze o relatywizacji prawdy. Jest to oznaka czasów ponowoczesnych.

Aparat naukowy stosowany w rozprawie jest bez zarzutu i świadczy o wielkiej dojrzałości badaczki. Agata Małyńska wykorzystała bardzo liczną bibliografię – liczy ona aż 440 pozycji. Znakomity to zestaw różnych prac! W tekście są do niego liczne odniesienia, cała bibliografia to nie są puste „wypełniacze tekstu”, ale rzeczywiście jest wykorzystana, często polemicznie.

Wielkim walorem tej monografii jest duża przystępność wykładu i celny język naukowy. Chwalę liczne tabele, które syntetycznie i opozycyjnie podają wykładane

treści bądź przykłady ilustrujące jakieś tezy. Wnioski z tych badań znacząco rozszerzają naszą wiedzę o współczesnym polskim dyskursie politycznym i dyskursie medialnym. Najpierw są to świetne obserwacje o organizacji tekstów dyskusji (rozmowy) politycznej w mediach. Autorka wyróżniła tu szereg zależności, które wcześniej nie były szczegółowo analizowane. Kolejno, bardzo ważne dla nauki o języku w komunikacji są jej spostrzeżenia o agonistyce (walce na słowa) jako naczelnej zasadzie komunikacji politycznej w mediach, o nacechowaniu emocjonalnym, o relatywizacji prawdy, dążeniu do medialnego efektu i zacieraniu granic między tym, co publiczne, a tym, co prywatne.

Wszystkie wyniki badań mają duże znaczenie nie tylko dla językoznawców analizujących relacje między językiem a kulturą, ale i dla medioznawców, politologów, wreszcie osób zajmujących się praktycznie kreowaniem wizerunku (tzw. pijarowców). Książka Agaty Małyski rozpoznaje znaczną część współczesnego politycznego mówienia.